

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 112/03-32

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu Juraja Babjaka a zo sudcov Eduarda Bárányu a Ľubomíra Dobríka vo veci sťažnosti M. Ľ., bytom B. B., zastúpenej advokátkou JUDr. E. Ľ., Advokátska kancelária, B., pre namietané porušenie jej základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov zaručeného v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Bratislava I v konaní vedenom pod sp. zn. 16 C 394/97 na neverejnom zasadnutí 21. augusta 2003 takto

r o z h o d o l :

1. Okresný súd Bratislava I v konaní vedenom pod sp. zn. 16 C 394/97 p o r u š i l základné právo M. Ľ. na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov zaručené v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky.

2. Okresnému súdu Bratislava I v konaní vedenom pod sp. zn. 16 C 394/97 p r i k a z u j e konať bez zbytočných prietáhov.

3. M. L. p r i z n á v a primerané finančné zadost'učinenie v sume 45 000 Sk (slovom štyridsaťpäťtisíc slovenských korún), ktoré jej je Okresný súd Bratislava I p o v i n n ý vyplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

4. Okresný súd Bratislava I j e p o v i n n ý zaplatiť náhradu trov konania M. L. v sume 2 818 Sk (slovom dvetisícosemstoosemnásť slovenských korún) na účet jej právnej zástupkyne JUDr. E. L., Advokátska kancelária, B., do pätnástich dní od právoplatnosti tohto nálezu.

5. Sťažnosti M. L. vo zvyšnej časti n e v y h o v u j e .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením č. k. III. ÚS 112/03-14 zo 7. mája 2003 prijal podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na konanie sťažnosť M. L., bytom B. B. (ďalej len „sťažovateľka“), zastúpenej advokátkou JUDr. E. L., Advokátska kancelária, B., pre namietané porušenie jej základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov zaručeného v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) postupom Okresného súdu Bratislava I (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 16 C 394/97. Predmetnú sťažnosť z 23. februára 2003 sťažovateľka prostredníctvom svojej právnej zástupkyne na základe výzvy ústavného súdu doplnila podaním z 23. marca 2003 doručeným ústavnému súdu 27. marca 2003.

Sťažovateľka vo svojich podaniach uviedla, že spolu so svojou matkou podala 25. novembra 1997 na okresnom súde návrh na určenie otcovstva a úpravu práv

a povinností žalovaného k dieťaťu (sťažovateľke). Do dnešného dňa okresný súd podľa sťažovateľky neurobil žiadny vecný procesný úkon smerujúci k meritórnemu skončeniu veci. Mnohé časové úseky tohto konania boli podľa nej poznamenané absolútnou nečinnosťou súdu, napr. uznesenie o nariadení znaleckého dokazovania z 24. februára 1999 bolo dané na pretlmočenie až 11. apríla 2002 (teda po vyše dvoch rokoch). Sťažovateľka v rámci ochrany svojho základného práva využila ako účinný právny prostriedok nápravy sťažnosť na prietahy v konaní podľa § 17 ods. 1 zákona Slovenskej národnej rady č. 80/1992 Zb. o sídlach a obvodoch súdov Slovenskej republiky, štátnej správy súdov, vybavovaní sťažností a o voľbách prísediacich (zákon o štátnej správe súdov) v znení neskorších predpisov. Predseda okresného súdu vo svojej odpovedi na jej sťažnosť v liste č. Spr. 2032/02 z 20. mája 2002 uznal, že v uvedenom konaní došlo k prietahom, ktoré však i po doručení jeho odpovede sťažovateľke naďalej pokračovali. Prietahy v uvedenom konaní sú teda podľa sťažovateľky zapríčinené výlučne nečinnosťou, resp. nesústredenosťou okresného súdu. V predmetnom konaní ide podľa nej o vec skutkovo i právne veľmi jednoduchú, ktorej výsledok v podstate závisí len od znaleckého dokazovania z odboru hematológie alebo vyšetrenia DNA.

Na základe vyššie uvedených skutočností sťažovateľka žiadala, aby ústavný súd nálezom rozhodol, že okresný súd porušil v konaní vedenom pod sp. zn. 16 C 394/97 právo sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ďalej aby ústavný súd prikázal okresnému súdu v predmetnej veci konať tak, aby vec bola čo najrýchlejšie meritórne prejednaná a rozhodnutá, priznal sťažovateľke primerané finančné zadost'učinenie vo výške 100 000 Sk, ktoré jej má okresný súd zaplatiť do 2 mesiacov, ako aj aby ústavný súd zaviazal okresný súd zaplatiť sťažovateľke trovy právneho zastúpenia vo výške 2 818 Sk.

Sťažovateľka vo svojom podaní z 23. februára 2003 zdôvodnila prostredníctvom svojej právnej zástupkyne výšku požadovaného finančného zadost'učinenia tým, že „(...) táto suma môže kompenzovať veľmi zdĺhavé konanie pred okresným súdom v tak citlivej oblasti, akou je i určenie rodičovských práv a povinností k dieťaťu, počas ktorého je

sťažovateľka stále „bez otca“, takže pôjde o spravodlivé zadostučinenie aj z hľadiska jej morálnej ujmy z tohto „bezprávneho stavu“.

Okresný súd v písomnom vyjadrení k sťažnosti č. Spr. 2032/02 z 23. apríla 2003 uviedol, že v predmetnom konaní nemohol konať z objektívnych dôvodov, a v ďalšom texte argumentoval svojimi organizačnými a personálnymi problémami. V závere svojho vyjadrenia ústavnému súdu navrhol, aby *„sťažnosť z uvedených dôvodov odmietol ako nedôvodnú v celom rozsahu, pretože v konaní 16 C 394/97 nedošlo k zbytočným prieťahom“*. Vo svojom ďalšom podaní z 12. júna 2003 okresný súd ústavnému súdu oznámil, že netrvá na ústnom prejednaní prijatej ústavnej sťažnosti.

Sťažovateľka prostredníctvom svojej právnej zástupkyne na vyjadrenie predsedu okresného súdu k sťažnosti č. Spr. 2032/02 z 23. apríla 2003 reagovala listom z 20. júna 2003 doručeným ústavnému súdu 26. júna 2003, v ktorom námietku predsedu okresného súdu týkajúcu sa personálnych a organizačných problémov okresného súdu označila s poukazom na doterajšiu judikatúru ústavného súdu „za právne bezvýznamnú“. V závere svojho podania sťažovateľka ústavnému súdu oznámila, že v zmysle § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde súhlasí s upustením od verejného ústneho pojednávania v predmetnej veci.

II.

Z obsahu sťažnosti a k nej priložených písomností, z vyjadrení účastníkov konania a z obsahu na vec sa vzťahujúceho súdneho spisu ústavný súd zistil nasledovný priebeh a stav konania v predmetnej veci.

V zastúpení v tom čase maloletej sťažovateľky podala jej matka 25. novembra 1997 na okresný súd návrh o určenie otcovstva k sťažovateľke a o úpravu práv a povinností rodičov k dieťaťu proti MUDr. J. H., bytom S., D., posledne bytom na území Slovenskej republiky, B. (ďalej len „odporca“).

Vo veci konajúci sudca nechal pokynom z 18. mája 1998 zistiť adresu trvalého i prechodného bydliska odporcu.

Listom č. p.: PPZ-prieb-27222/OI-CE-1998 z 28. mája 1998 (doručeným 2. júna 1998) Centrálna evidencia pobytu obyvateľov Slovenskej republiky Banská Bystrica okresnému súdu oznámila, že odporca sa v evidencii občanov nenachádza.

Okresné riaditeľstvo Policajného zboru B. I, Obvodné oddelenie Policajného zboru B., odpovedalo na výzvu okresného súdu listom č. p.: ORP-7-210/SMz-98 zo 4. júna 1998 doručeným okresnému súdu 9. júna 1998.

Okresný súd 22. júna 1998 nechal doručiť návrh v predmetnej veci spolu s výzvou na vyjadrenie sa k nemu v lehote 15 dní odporcovi, ktorému boli tieto písomnosti doručené 9. júla 1998.

Okresný súd 21. júla 1998 požiadal Okresný úrad v B. – matriku o zaslanie rodného listu sťažovateľky a Okresný súd B. B. o zapožičanie spisu sp. zn. 15 Nc 1004/81 v lehote 15 dní.

Odporca listom z 21. júla 1998 (doručeným 24. júla 1998) požiadal okresný súd o predĺženie lehoty na podanie vyjadrenia k predmetnému návrhu o 60 dní.

Okresný úrad v B. v prílohe listu č. OVVS 2479/98 zo 6. augusta 1998 (doručeného 10. augusta 1998) zaslal okresnému súdu rodný list sťažovateľky.

Okresný súd B. B. 20 augusta 1998 doručil okresnému súdu vyžiadaný spis sp. zn. 15 Nc 1004/81.

Pokynom z 26. septembra 1998 okresný súd vytýčil v predmetnej veci termín pojednávania na 20. január 1999 a v prípade potreby určil alternatívny termín na 24. február 1999 a vykonal ďalšie úkony spojené s prípravou pojednávania vo veci (napísanie

predvolania, ustanovenie opatrovníka, dožiadanie na výsluch odporcu v predmetnej veci atď.).

Dňa 29. októbra 1998 bol okresnému súdu doručený list odporcu písaný v nemeckom jazyku z 21. októbra 1998.

Pokynom súdnej kancelárie z 25. novembra 1998 vo veci konajúceho sudcu bolo v predmetnej veci vykonaných niekoľko ďalších úkonov smerujúcich k príprave pojednávania (vyúčtovanie tlmočného, predvolanie sťažovateľky a jej matky na pojednávanie, doručenie predvolania s ďalšími listinami odporcovi).

Centrum pre medzinárodno – právnu ochranu detí a mládeže listom sp. zn. Spr. 355/98/T doručeným 8. januára 1999 okresnému súdu navrhlo v predmetnej veci vypočutie odporcu, ako aj ďalších svedkov, v prípade nutnosti vykonanie krvnej skúšky a zároveň ospravedlnilo svoju neúčast' na pojednávaní 20. januára 1999.

Okresnému súdu bol 15. januára 1999 doručený list odporcu z 12. januára 1999 písaný v nemeckom jazyku.

Pojednávanie konané 20. januára 1999 bolo odročené na 24. február 1999, pretože sa okresnému súdu nevrátilo dožiadanie, ktorým požiadal o výsluch odporcu dožiadaným súdom v mieste jeho bydliska.

Okresný súd 25. januára 1999 nechal pretlmočiť listiny došlé od odporcu, ako aj z dožiadaného súdu tlmočnice, ktorej ich doručil 3. februára 1999.

Okresný súd pojednávanie konané 24. februára 1999 odročil na neurčito, nariadil na ňom uznesením č. k. 16 C 394/97-55 vykonanie znaleckého dokazovania znalcom z odboru zdravotníctva, odvetvia hematológie, a sťažovateľku spoločne s jej matkou zaviazal uhradiť preddavok na znalecké dokazovanie.

Tlmočníčka listom z 21. februára 1999 doručeným okresnému súdu 25. februára 1999 predložila súdu preložené listiny, ako aj vyúčtovanie svojich trov.

Uznesením č. k. 16 C 394/97-57 z 8. marca 1999 okresný súd určil odmenu tlmočníka.

Preddavok na trovy znaleckého dokazovania bol 6. apríla 1999 zaplatený na účet okresného súdu.

Pokynom súdnej kancelárie zo 4. mája 1999 nechala vo veci konajúca sudkyňa zažurnalizovať spis a pripojiť k nemu doručenky.

Okresnému súdu bol 19. júla 1999 doručený list matky sťažovateľky, v ktorom žiadala o zaujatie stanoviska, či v konaní existuje prekážka, pre ktorú neboli ešte vykonané úkony súvisiace so znaleckým dokazovaním.

Centrum pre medzinárodno – právnu ochranu detí a mládeže listom č. Spr. 355/98 z 3. júla 2000 požiadalo okresný súd o oznámenie stavu konania v predmetnej veci.

V súdnom spise sa ďalej nachádzalo plnomocenstvo z 24. apríla 2002, ktorým sťažovateľka a jej matka splnomocnili JUDr. E. L., advokátku, Advokátska kancelária, B. (ďalej len „advokátka“), na ich zastupovanie vo všetkých právnych veciach.

Podľa v spise sa nachádzajúceho úradného záznamu z 13. mája 2002 splnomocnená advokátka v uvedený deň nahliadla do spisu okresného súdu.

Okresný súd uznesením č. k. 16 C 394/97-64 z 11. apríla 2002 poveril tlmočníka na vykonanie tlmočnickeho úkonu (pretlmočenie uznesenia o nariadení znaleckého dokazovania).

Listom z 28. mája 2002 tlmočník predložil okresnému súdu preklad spomínaného uznesenia z 11. apríla 2002 a zároveň si v ňom vyúčtoval aj svoje trovy.

Uznesením č. k. 16 C 394/97-71 zo 4. decembra 2002 okresný súd určil odmenu tlmočníka.

Podľa úradného záznamu z 22. januára 2003 sa na okresný súd dostavila v predmetný deň advokátka, ktorá nahliadla do spisu a zároveň požiadala, aby sa všetky písomnosti v tejto veci doručovali na jej adresu. Podľa úradného záznamu z 12. marca 2003 sa advokátka opätovne dostavila na okresný súd za účelom nahliadnutia do spisu.

V spise sa ďalej nachádzali vyplnené a prepísané tlačivá - základné údaje o písomnosti a žiadosť o doručenie súdnej alebo mimosúdnej písomnosti v cudzine z 10. júna 2003.

Vo veci konajúci sudca pokynom súdnej kancelárie z 10. júna 2003 nechal vykonať v predmetnej veci niekoľko úkonov (pretlmočiť uznesenie, zaslať výzvu Ministerstvu spravodlivosti – o sprostredkovanie doručenia dožiadaného súdu, opísať predkladaciu správu pre Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky).

III.

1. Podľa ustanovenia čl. 48 ods. 2 prvej vety ústavy: „Každý má právo, aby sa jeho vec prerokovala bez zbytočných prietáhov (...).“

Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia štátneho orgánu. Samotným prerokovaním veci na súde alebo inom štátnom orgáne sa právna neistota neodstráni. K vytvoreniu želateľného stavu, t. j. stavu právnej istoty, dochádza až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iného štátneho orgánu. Preto na

splnenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy nestačí, aby štátne orgány vec prerokovali, prípadne vykonali rôzne úkony bez ohľadu na ich počet (I. ÚS 10/98).

Otázku existencie zbytočných prietáhov v konaní a tým aj porušenia základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy skúma ústavný súd vždy s ohľadom na konkrétne okolnosti prípadu podľa právnej a faktickej zložitosti veci, podľa správania účastníka konania a spôsobu, akým v konaní postupoval súd (napr. II. ÚS 74/97, I. ÚS 70/98). Tieto tri kritériá zohľadňuje pri namietanom porušení práva na prerokovanie veci súdom v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) aj Európsky súd pre ľudské práva v Štrasburgu (III. ÚS 111/02, III. ÚS 29/03).

A) Predmetom posudzovaného konania pred okresným súdom je určovacia žaloba o určenie otcovstva a o úpravu práv a povinností rodičov k dieťaťu. Základnými kritériami na hodnotenie veci ako zložitej je skutkový stav veci a platná právna úprava relevantná na rozhodnutie o veci. Okolnosti tohto prípadu neumožňujú opodstatnene uvažovať o tom, že konanie o určenie otcovstva a úpravu práv a povinností rodičov k dieťaťu je vecou zložitou z hľadiska skutkového stavu. Spomínaný návrh totiž smeroval voči jednému mužovi označenému za otca, ktorého miesto pobytu bolo známe. Keďže za otca dieťaťa bol označený nemecký štátny občan, právna úprava relevantná na rozhodnutie o veci je v porovnaní s prípadmi určovania otcovstva muža, ktorý trvale žije na území Slovenskej republiky, o niečo komplikovanejšia, avšak rozhodne nie zložitá. Zákon č. 97/1963 Zb. o medzinárodnom práve súkromnom a procesnom v znení neskorších predpisov pri jeho aplikácii na okolnosti daného prípadu jednoznačne odkazuje na použitie slovenského právneho poriadku ako vo veci určovania otcovstva, tak aj vo veci úpravy práv a povinností rodičov k deťom. Platná relevantná právna úprava v predmetnej veci je teda obsiahnutá v zákone č. 94/1963 Zb. o rodine v znení neskorších predpisov. Cudzí, resp. medzinárodný prvok v konaní (účastník konania, ktorý je občanom iného štátu) môže mať však za následok zdĺhavosť konania, pretože vykonávanie všetkých úkonov si vyžaduje súčinnosť s orgánmi cudzieho štátu, preklady listín do cudzieho jazyka a vytyčovanie pojednávaní s dostatočným predstihom. Ústavný súd už vo svojej judikatúre vyslovil, že zdĺhavosť postupu v konaní však nezbavuje sudcu zodpovednosti za prietahy v konaní, ak

nečinnosťou, nesprávnou organizáciou svojej práce alebo inými nedostatkami vo svojej činnosti prispeje k tomu, že konanie o práve občana trvá dlho (II. ÚS 26/95).

Doručovanie súdnych písomností a dožiadaní na vykonanie dôkazov sa v súdnych konaniach s medzinárodným prvkom realizuje na základe medzinárodných zmlúv (napr. Dohovor o civilnom konaní, Dohovor o doručovaní súdnych a mimosúdnych písomností v cudzine v občianskych a obchodných veciach a iné), ku ktorým pristúpila aj Slovenská republika (oznámenie Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky č. 49/1999 Z. z. o sukcesii Slovenskej republiky do Haagskej konferencie medzinárodného práva súkromného).

Právna úprava, ktorú v danej veci bolo potrebné aplikovať, zahŕňala teda ustanovenia vnútroštátnych predpisov aj medzinárodných zmlúv. Uplatnenie tejto právnej úpravy však nie je natoľko zložitá, že by ním bolo možné odôvodniť dlhé obdobia nečinnosti v konaní okresného súdu.

B) Správanie sťažovateľky ako účastníčky konania ústavný súd hodnotí ako aktívne. Sťažovateľka bez zbytočného odkladu reagovala na výzvy okresného súdu a za účelom ochrany svojho základného práva v predmetnom konaní využila opravné prostriedky, ktoré jej zákon na jeho ochranu poskytuje.

C) Ďalším kritériom, podľa ktorého ústavný súd hodnotil, či v uvedenom konaní došlo ku zbytočným priet'ahom, bol postup okresného súdu v predmetnej veci.

Okresný súd vykonal v konaní iba jednoduché procesné úkony nevyžadujúce si zvláštnu prípravu (zaslanie výziev – 18. mája 1998) až takmer po šiestich mesiacoch od začiatku konania (podanie návrhu vo veci - 25. novembra 1997). O období nasledujúcom po vykonaní prvotných procesných úkonov v tomto konaní až do 24. februára 1999 možno konštatovať, že jednotlivé procesné úkony okresného súdu na seba nadväzovali, boli cielené a smerovali k príprave pojednávania, ktoré sa uskutočnilo 20. januára 1999 a následne i v určenom alternatívnom termíne 24. februára 1999, na ktorom okresný súd nariadil

znalecké dokazovanie. Od posledného pojednávania vo veci (24. februára 1999) až do 11. apríla 2002 však okresný súd v predmetnom konaní nevykonával prakticky žiadne procesné úkony smerujúce k meritórnemu rozhodnutiu vo veci, a teda aj k odstráneniu právnej neistoty sťažovateľky (vo veci urobil iba jeden procesný úkon – uznesením z 8. marca 1999 vyúčtoval tlmočníkovi jeho trovy). Až uznesením č. k. 16 C 394/97-64 z 11. apríla 2002 nechal okresný súd preložiť zo slovenského jazyka do nemeckého jazyka uznesenie č. k. 16 C 394/97-55 o nariadení znaleckého dokazovania, ktoré vydal pred viac ako tromi rokmi. Poverený tlmočník doručil okresnému súdu preložené uznesenie listom z 28. mája 2002, v ktorom si zároveň vyúčtoval svoje trovy. Napriek skutočnosti, že konaniu okresného súdu nebránila žiadna zákonná prekážka, okresný súd opätovne nekonal v predmetnej veci (iba 4. decembra 2002 vydal uznesenie, ktorým priznal tlmočníkovi náhradu jeho trov). Obdobie od 28. mája 2002 až do podania sťažnosti ústavnému súdu (26. februára 2003) bolo teda opakovane poznačené nečinnosťou.

Ústavný súd teda vzhľadom na vyššie uvedené skutočnosti zistil, že preskúmané konanie bolo poznačené viacerými obdobiami nečinnosti okresného súdu, ktoré mali výrazný vplyv na doterajšiu dĺžku konania. Prvé z nich trvalo od podania návrhu na určenie otcovstva a úpravu práv a povinností rodičov k deťom (25. novembra 1997) až do vykonania prvých jednoduchých úkonov vo veci (18. mája 1998), teda takmer šesť mesiacov. Ďalšie obdobie nečinnosti okresného súdu sa začalo po poslednom pojednávaní konanom vo veci (24. februára 1999) a pokračovalo až do 11. apríla 2002, teda celkovo trvalo viac ako tridsaťsedem mesiacov. Za posledné z období nečinnosti okresného súdu možno označiť obdobie od 28. mája 2002 prakticky až do podania sťažnosti ústavnému súdu (26. februára 2003), keď počas ďalších takmer deviatich mesiacov nevykonával vo veci žiaden procesný úkon smerujúci k meritórnemu rozhodnutiu vo veci.

Spolu teda v rámci tohto konania bol okresný súd nečinný počas obdobia viac ako 52 mesiacov (4 roky a 4 mesiace). Nečinnosť okresného súdu v označenom období bez toho, aby jeho postupu bránila zákonná prekážka, je preto potrebné považovať za zbytočné prietahy v konaní v zmysle čl. 48 ods. 2 ústavy.

Vzhľadom na stav konania prezentovaný urobenými procesnými úkonmi vo veci, dĺžku konania vo veci, ako aj doterajšiu judikatúru ústavného súdu, v ktorej vyslovil, že otázka množstva vecí, personálne a organizačné problémy súdu nie sú v zásade ústavne významné pre posúdenie toho, či došlo k zbytočným priet'ahom v konaní (III. ÚS 14/00), argumenty predsedu okresného súdu súvisiace s organizačnými a personálnymi problémami ústavný súd neakceptoval.

S ohľadom na vyššie uvedené nemožno dobu predmetného konania vedeného na okresnom súde považovať vo vzťahu k základnému právu na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov v zmysle čl. 48 ods. 2 ústavy za ústavne akceptovateľnú. Ústavný súd preto dospel k záveru, že uvedené právo s'ťažovateľky bolo porušené.

2. Podľa čl. 127 ods. 2 druhej vety ústavy ak porušenie práv alebo slobôd vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal.

Pretože ústavný súd zistil, že nečinnosťou okresného súdu došlo k porušeniu základného práva s'ťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, prikázal okresnému súde, aby vo veci konal bez zbytočných priet'ahov a odstránil tak stav právnej neistoty, v ktorej sa nachádza s'ťažovateľka domáhajúca sa rozhodnutia súdu vo svojej veci.

3. S'ťažovateľka vo svojej s'ťažnosti žiadala aj o priznanie finančného zadosťučinenia vo výške 100 000 Sk, ktoré odôvodnila tým, že táto suma môže kompenzovať veľmi zdĺhavé konanie pred okresným súdom v takej citlivej oblasti, akou je i určenie rodičovských práv a povinností k dieťaťu, takže podľa nej pôjde „o spravodlivé zadosťučinenie aj z hľadiska morálnej ujmy z tohto bezprávneho stavu“.

Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie s'ťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

Podľa ustanovenia § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde ak sa sťažovateľ domáha primeraného finančného zadosťučinenia, musí uviesť rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha.

Podľa ustanovenia § 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde má primerané finančné zadosťučinenie povahu náhrady nemajetkovej ujmy vyjadrenej v peniazoch.

Predmetom tohto konania sú vzťahy medzi rodičmi a dieťaťom, teda riešenie otázok dôležitých pre vytvorenie predpokladov pre riadnu výchovu a výživu dieťaťa, čo by sa malo prejavovať na rýchlom a spoľahlivom vykonávaní procesných úkonov smerujúcich k meritórnemu rozhodnutiu vo veci okresným súdom. Napriek skutočnosti, že v danom prípade plynutie času vzhľadom na dátum podania predmetného návrhu na súd (sťažovateľka mala takmer 17 rokov) nemohlo už mať výrazný vplyv na vývin, resp. výchovu dieťaťa v danom období, z hľadiska možnosti uspokojovania potrieb dieťaťa (napr. zabezpečenia výživy) mohlo byť pre ňu dôležitým. Porušenie základného práva sťažovateľky, ktoré ústavný súd zistil, nemožno napraviť obnovením stavu pred jeho porušením a výrok ústavného súdu deklarujúci toto porušenie nemožno vzhľadom na okolnosti prípadu považovať za dostatočnú a účinnú nápravu. Z uvedených dôvodov ústavný súd priznal sťažovateľke primerané finančné zadosťučinenie.

Ústavný súd považoval v tomto prípade za primerané priznať sťažovateľke sumu 45 000 Sk a vo zvyšnej časti sťažnosti nevyhovel. Označená suma zohľadňuje dĺžku zbytočných prieťahov v konaní (štyri roky a štyri mesiace) a s nimi spojenú nemajetkovú ujmu sťažovateľky spočívajúcu v jej psychickej záťaži a pocite právnej neistoty.

Pri určení výšky primeraného finančného zadosťučinenia ústavný súd vychádzal zo zásad spravodlivosti, z ktorých vychádza Európsky súd pre ľudské práva, keď priznáva spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu. Súčasne sa pritom riadil úvahou, že cieľom primeraného finančného zadosťučinenia je zmiernenie nemajetkovej ujmy, nie prípadná náhrada škody (II. ÚS 58/02, III. ÚS 111/02).

4. Sťažovateľka prostredníctvom svojej právnej zástupkyne žiadala priznať náhradu trov konania pred ústavným súdom pozostávajúcich z dvoch úkonov právnej služby v uvedenom konaní (príprava, prevzatie sporu a napísanie sťažnosti), ako aj paušálnej náhrady hotových výdavkov spolu vo výške 2 818 Sk.

Ústavný súd pri rozhodovaní o trovách požadovaných právnou zástupkyňou sťažovateľky vychádzal z ustanovenia § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde, podľa ktorého ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti uhradil inému účastníkovi konania jeho trovy.

Podľa ustanovenia § 13 ods. 8 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 163/2002 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb ak predmet sporu nie je oceníteľný peniazmi, odmena za jeden úkon právnej služby je jedna tretina výpočtového základu.

Predmet konania - ochrana základných ľudských práv a slobôd je v zásade nevyjadriteľná v peniazoch a je nezameniteľná s primeraným finančným zadost'učinením, ktoré predstavuje náhradu nemajetkovej ujmy vyjadrenej v peniazoch (III. ÚS 29/03, III. ÚS 34/03).

Ústavný súd zistil, že uplatnená suma trov právneho zastúpenia spolu 2 818 Sk neodporuje platným právnym predpisom, a preto priznal náhradu trov právneho zastúpenia v celej výške uplatnenej právnou zástupkyňou sťažovateľky.

Z uvedených dôvodov ústavný súd rozhodol tak, ako je uvedené vo výrokovej časti tohto rozhodnutia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 21. augusta 2003